

Валерія ПАВЛОВА,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова
(Одеса, Україна) pavlovavalery@rambler.ru

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті охарактеризовано особливості і доцільність використання засобів інтерактивних технологій у професійній підготовці викладача вищої школи в умовах магістратури. Підвищенню ефективності навчально-пізнавального процесу сприяють саме інтерактивні технології, які активізують діяльність студентів, розвивають їхнє творче мислення, вміння спілкуватися, розмірковувати, вирішувати. Встановлено, що впровадження інтерактивних технологій навчання у фахові курси з підготовки майбутніх викладачів є необхідним і важливим моментом їх адаптації до роботи в умовах реформування вищої школи. Така технологія навчання допомагає майбутнім педагогам залучитися до сучасних європейських освітніх технологій, навчитися поєднувати традиційні (класичні) й інноваційні форми організації взаємодії студентів і викладачів в аудиторії, створює умови для розвитку самостійності, формує та розвиває творчі здібності, комунікативні компетенції, активізує студентів як рівноправних суб'єктів навчання.

Ключові слова: інтерактивне навчання, інтерактивні методи навчання, інтерактивні технології навчання.

Valeriia PAVLOVA,
Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor at the Department of Pedagogy
of Odessa I. I. Mechnikov National University
(Odessa, Ukraine) pavlovavalery@rambler.ru

PECULIARITIES OF TEACHING MASTERS OF EDUCATION BY MEANS OF INTERACTIVE TECHNOLOGIES

The article describes the peculiarities and expediency of using interactive technologies in the professional development of higher school teachers during their master's studies. The better effectiveness of the educational process is achieved due to the use of interactive technologies, which activate the activities of students, developing their creative thinking, ability to communicate, to think and to make decisions. It is established that the introduction of interactive learning technologies in professional training courses for future teachers is a necessary and important point of their adaptation to work in the context of the higher school reform. This technology helps future teachers to get access to modern European educational technologies and to learn to combine traditional (classical) and innovative forms of interaction between students and teachers in a classroom. Moreover, it creates conditions for the development of independence, forms and develops creative abilities, communicative competence, activates students as equal subjects of the educational process.

The use of computer equipment, multimedia and special software will help to increase the effectiveness of interactive learning technologies. The use of interactive technologies in teaching pedagogical disciplines can significantly increase the level of assimilation of the material by students and, accordingly, increase the level of their knowledge, which is the key to success.

While teaching masters of education by means of interactive technologies, a teacher performs the functions of an assistant, a consultant and a facilitator. The central role in their activity is played not by an individual student, but by a group of interacting students who stimulate and activate each other. When using interactive technologies, the spirit of competition has the strongest effect on intellectual activity. It is created by rivalry when students collectively seek the truth.

The peculiarity of the use of interactive learning technologies is the ability to improve the quality of student learning, to form a new generation of specialists who can effectively transform professional knowledge into practical skills. Its task is to contribute to the development of not only theoretical but also practical thinking, to gain experience of interpersonal and group interaction, individual decision-making, which is possible due to the use of interactive technologies.

Key words: interactive learning, interactive teaching methods, interactive learning technologies.

Постановка проблеми. Питання підвищення рівня підготовки випускників вищої школи, ефективності навчального процесу в закладах вищої освіти, зокрема педагогічної, особливо актуально

на сучасному етапі розвитку суспільства. Підготовка майбутнього фахівця до виконання ним посадових обов'язків складна та багатогранна. Її успіх залежить від того, наскільки скоординовані

зусилля з фахової підготовки. Ґрунтовні знання студентів, їхні власні переконання і ціннісні орієнтації здобуваються здебільшого під час професійного навчання. Реформування системи вищої освіти посилює вимоги до сучасного викладача вищого навчального закладу та зумовлює зміну підходів до змісту, технологій, форм, методів та засобів навчання магістрів освіти. Постає актуальне завдання фахової підготовки магістрів освіти, його виконанню сприятиме впровадження сучасних педагогічних технологій.

Аналіз досліджень. Незважаючи на велику кількість досліджень, проблема залишається актуальною.

Прогресивні технології навчання вивчали: В. Безпалько, Г. Селевко, С. Сисоєва, О. Падалка й ін. Впровадження методів активного навчання розглянуто П. Щербанем, В. Рибальським, О. Вербицьким та ін. Питання розроблення, впровадження і використання ігрових форм навчання в професійній підготовці висвітлені в працях Л. Дудко, І. Носаченко, Н. Шапілової та ін.

Питання підготовки магістрів освіти у вищих навчальних закладах досліджені в наукових працях К. Балабанової, С. Вітвицької, О. Гури, Ю. Красильник, І. Облес. Підготовка магістрів у системі вищої освіти, спрямована на створення умов для творчого розвитку обдарованої особистості і підготовку фахівців за одним із функціональних напрямів діяльності: науково-дослідним, науково-педагогічним чи управлінським.

Дослідженню питання активної позиції особистості в процесі навчання присвячено роботи багатьох науковців, серед них: В. Беспалько, М. Кларін, І. Мельничук, Л. Пироженко, О. Пометун, І. Якиманська та ін. Авторами розглядалися проблеми використання інтерактивних технологій у професійній підготовці майбутніх фахівців у контексті аналізу інтерактивності в навчальному процесі, обґрунтування доцільності й ефективності використання інтерактивних технологій у курсах навчальних дисциплін у вищій школі, обґрунтування інтерактивних технологій та специфіки їх застосування у вищій школі, висвітлення досвіду впровадження інтерактивних технологій. Отже, аналіз наукових джерел доводить, що проблемі застосування інтерактивних технологій у закладах вищої освіти приділено достатньо уваги в наукових працях. Однак досі не досліджено окремі аспекти підготовки майбутніх викладачів засобами інтерактивних технологій.

Мета статті – виявити особливості та доцільність використання засобів інтерактивних техно-

логій у професійній підготовці викладача вищої школи в умовах магістратури.

Виклад основного матеріалу. Зміни, які відбуваються в суспільстві, вносять суттєві корективи в зміст підготовки фахівців, сприяють зростанню уваги до виховання в них високих професійних і морально-етичних якостей, здатності до самостійних рішень.

На нашу думку, підвищенню ефективності навчально-пізнавального процесу сприяють інтерактивні технології, які активізують діяльність студентів, розвивають їхнє творче мислення, вміння спілкуватися, розмірковувати, вирішувати.

Поняття «інтерактивність», «інтерактивне навчання», «інтерактивні методи навчання», «інтерактивні технології» все більше використовуються науковцями для опису навчання як спільного процесу пізнання, коли знання здобуваються в спільній діяльності через діалог, полілог тих, хто навчається, один з одним і з викладачем (Сисоєва, 2011).

Інтерактивне навчання передбачає організацію навчально-пізнавальної діяльності студентів засобами інтерактивних технологій. У трактуванні поняття «інтерактивні технології» різними авторами помітні деякі розбіжності. Наприклад, О. Пометун та Л. Пироженко розглядають інтерактивні технології як окрему групу технологій і протиставляють їх активним технологіям завдяки принципу багатосторонньої комунікації (Пометун, Пироженко, 2004: 8). Науковці В. Симоненко й Н. Фомін відносять інтерактивні технології до складу активних разом із технологіями проблемного навчання й навчального співробітництва, ігровими та комп'ютерними технологіями (Симоненко, Фомін, 2001: 83).

Організація інтерактивного навчання майбутніх фахівців у вищій школі здійснюється засобами інтерактивних технологій. Поняття «засоби навчання» застосовується для характеристики будь-яких засобів, що використовуються для передачі інформації в процесі підготовки майбутніх фахівців. Серед синонімів поняття «засоби навчання» виокремлюють «дидактичні засоби» (education facilities), «засоби викладання» (instructional media), «навчальна техніка» (educational technology), які використовуються залежно від контексту педагогічної ситуації. На діяльність суб'єктів навчання й організацію дидактичного процесу впливають засоби навчання, що формують матеріальну, методичну й інформаційну складові частини навчального середовища, створюють умови для забезпечення можливості досягнення конкретних, задалегідь сформульованих, цілей навчання.

Засобам навчання завжди притаманні різноманітність форм реалізації та методик їх використання (Енциклопедія освіти, 2008: 313).

Тому інтерактивні методи, які використовуються в навчально-пізнавальному процесі вищої школи, є основними засобами інтерактивних технологій навчання майбутніх фахівців. Використання інтерактивних методів розглядають як спосіб цілеспрямованої посиленої міжсуб'єктної взаємодії педагога й студентів зі створення оптимальних умов для їх розвитку під час перебування в режимі діалогу, спільної дії.

До основних принципів інтерактивного навчання відносять:

- принцип діалогічної взаємодії;
- принцип кооперації та співробітництва;
- принцип активно-рольової (ігрової) і тренінгової організації навчання.

Сьогодні вищі навчальні заклади запроваджують сучасні педагогічні технології, популярними серед яких є комп'ютерне та дистанційне навчання, навчання із залученням інтерактивних та тренінгових технологій, докорінно змінюють методики викладання фахових дисциплін. Якщо розглядати педагогічну технологію як продуману в деталях модель спільної педагогічної діяльності із проектування, організації і проведення навчального процесу з обов'язковим застосуванням комфортних умов для викладача і студентів (Гіря, 2007: 6), то необхідне впровадження на заняттях у вищій школі інших форм організації навчання, міжособистісної взаємодії викладачів і студентів.

Це сприяє не лише глибшому розумінню матеріалу, що вивчається магістрантами, а й розвитку їхніх мислення та мовлення. Інтерактивні технології навчання передусім передбачають взаємодію задіяних у навчально-пізнавальному процесі, а також обов'язкову спільну діяльність студентів, оскільки саме через інтеракції «студент – студент», «студент – викладач» і відбувається процес взаємонавчання: передавання знань, формування вмінь і навичок. Інтерактивні технології навчання застосовують такі форми міжособистісної взаємодії, як: робота в малих групах, кооперативне навчання, «снігова куля» та ін. (Гіря, 2007: 6–7).

Основними характеристиками інтерактивних технологій навчання можна назвати такі:

- постійна й активна взаємодія всіх студентів;
- рівноправність, рівнозначність суб'єктів навчання, викладача і студента;
- організація інтерактивного навчання як співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання в співпраці), через моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне

вирішення проблеми на підставі аналізу обставин та відповідної ситуації;

– атмосфера співпраці, взаємодії ефективно сприяє формуванню навичок і вмінь у спілкуванні, виробленню цінностей;

– це навчання виявляє лідерські риси студентів (як домінування одного учасника навчального процесу над іншим, так і однієї думки над іншою) (Гіря, 2007: 9).

Незважаючи на різні назви та підходи, інтерактивні технології навчання у вищій школі передбачають передусім докорінну зміну методичних стереотипів викладачів. У груповій роботі виникає елемент змагання і взаємної відповідальності студентів за працю в аудиторії, за свої знання із предмета, тому і викладач виконує різні ролі: від тренера, координатора, спостерігача до модератора, фасилітатора, медіатора тощо.

Готуючись до педагогічної діяльності, магістранти освіти на заняттях із курсу «Сучасні освітні технології» опановують педагогічні технології, стилі та рівні спілкування викладача, розвивають комунікативні компетенції, врегульовують конфлікти в педагогічних ситуаціях тощо. Цьому сприяють рольові імітаційні ігри, які створюють життєві ситуації на заняттях. Саме такі ситуації створює умови для розвитку креативності студентів, формує вміння і навички в магістрантів виконувати свої майбутні обов'язки викладачів та вихователів молоді. Під час роботи з магістрантами на заняттях із курсів «Сучасні освітні технології», «Педагогіка вищої школи» ми адаптуємо їх до майбутньої асистентської практики, допомагаємо студентам засвоїти різні педагогічні технології: групові тренінги, мозкову атаку, метод синектики, метод вільних асоціацій, технології проведення дидактичних ігор у контексті педагогічних інновацій, синанон-метод як засіб підготовки до професійної діяльності в системі «людина – людина» та ін.

Застосування різних типів міжособистісної взаємодії, впровадження інтерактивних технологій, як свідчить досвід роботи з магістрантами, сприяють не лише активізації останніх, але й піднімають методичний рівень майбутнього викладача, оскільки результатом роботи студентів є презентація проекту – розроблення конспекту та мікровикладання фрагмента заняття із застосуванням інтерактивної технології. Впровадження інтерактивних технологій навчання у фахові курси з підготовки майбутніх викладачів є необхідним і важливим моментом їхньої адаптації до роботи в умовах реформування вищої школи. Така технологія навчання допомагає майбутнім

викладачам залучитися до сучасних європейських освітніх технологій, навчитися поєднувати традиційні (класичні) й інноваційні форми організації взаємодії студентів і викладачів в аудиторії, створює умови для розвитку самостійності, формує та розвиває творчі здібності, комунікативні компетенції, активізує студентів як рівноправних суб'єктів навчання.

Ми підтримуємо думку С. Сисоевої, яка виділяє такі позитивні результати інтерактивних технологій навчання:

- дозволяють інтенсифікувати процес розуміння, засвоєння й творчого застосування знань під час вирішення практичних завдань. Ефективність забезпечується завдяки більш активному включенню студентів у процес не тільки здобуття, але й безпосереднього використання інтегрованого комплексу знань. Якщо форми й методи інтерактивних технологій навчання застосовуються регулярно, то в студентів формуються продуктивні підходи до оволодіння інформацією, зникає страх висловити неправильне припущення і встановлюються довірливі відносини з викладачем;

- підвищують мотивацію й залученість студентів до вирішення навчальних проблем, що дає емоційний поштовх до наступної пошукової активності суб'єктів навчання, спонукає їх до конкретних дій. Інтерактивні технології навчання формують здатність мислити неординарно;

- дають досвід встановлення контакту, взаємозалежних ціннісно-змістовних відносин зі світом, людьми й самим собою – досвід діалогічної пізнавальної діяльності, соціально-моральних комунікативних відносин і самопізнання;

- не тільки забезпечують приріст знань, умінь, навичок, способів діяльності, але й є необхідною умовою для становлення й удосконалювання професійної компетентності через включення учасників освітнього процесу в осмислене переживання індивідуальної й колективної діяльності для накопичення досвіду, усвідомлення й прийняття цінностей;

- припускають можливість комунікації з викладачем і партнерами по навчанню, співробітництво в процесі пізнавальної й творчої діяльності;

- змінюють не тільки досвід і настанови учасників, але й навколишню дійсність, тому що найчастіше інтерактивні технології навчання є імі-

тацією інтерактивних видів діяльності, наявних у суспільній і державній практиці демократичного суспільства (Сисоева, 2011).

Проте, як стверджує І. Луцик, у процесі використання інтерактивних технологій можуть проявитися їхні недоліки:

- засвоєння незначного обсягу інформації потребує значного часу;

- складно налагодити взаємонавчання як постійний механізм;

- кожна інтерактивна технологія потребує попереднього розгляду і навчання учасників процедури;

- результат роботи студентів менш передбачуваний;

- дисципліна студентів на інтерактивному занятті може бути проблемою для викладача (Луцик, 2007).

На нашу думку, зазначені недоліки не знижують цінності використання інтерактивних технологій у навчально-пізнавальній діяльності. Підвищити ефективність інтерактивних технологій навчання допоможе використання комп'ютерної техніки, мультимедійних засобів та спеціального програмного забезпечення. Використання інтерактивних технологій для викладання педагогічних дисциплін дозволяє значно покращити рівень засвоєння матеріалу студентами, а отже, підвищити рівень їхніх знань, що є запорукою успішної діяльності.

Висновки. Отже, під час підготовки магістрів освіти засобами інтерактивних технологій педагог виконує функції помічника, консультанта, фасилітатора. Центральне місце в його діяльності посідає не окремий студент як індивід, а група студентів, які взаємодіють, стимулюють і активізують один одного. У разі застосування інтерактивних технологій сильніше за все діє на інтелектуальну активність дух змагання, суперництва, коли студенти колективно шукають істину.

Особливістю використання інтерактивних технологій навчання є можливість підвищити якість підготовки студентів, що дає змогу сформувати нову генерацію фахівців, які покликані ефективно трансформувати професійні знання в практичні навички й уміння, сприяти розвитку не тільки теоретичного, а й практичного мислення, набути досвіду міжособистісної та групової взаємодії, здатності до самостійного вирішення проблем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гіря К. Впровадження інтерактивних форм навчання у вищому навчальному закладі. Професіоналізм педагога в контексті Європейського вибору України. Ялта: РВВ КГУ, 2007. Ч. 1. С. 36–40.
2. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В. Кремень. К.: Юрінком-Інтер, 2008. 1040 с.
3. Луцик І. Використання інтерактивних методів як засіб створення інтенсивного освітнього середовища. Нові технології навчання. 2007. № 46. С. 59–63.
4. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук. метод. посібник / за ред. О. Пометун. Київ: А.С.К., 2004. 192 с.
5. Симоненко В., Фомин Н. Современные педагогические технологии: учебное пособие. Брянск: Изд-во БГПУ, 2001. 395 с.
6. Сисоева С. Інтерактивні технології навчання дорослих: навчально-методичний посібник. Київ: ВД «ЕКМО», 2011. 324 с.

REFERENCES

1. Hiria K.S. Vprovadzhennia interaktyvnykh form navchannia u vyshchomu navchalnomu zakladi. Profesionalizm pedahoha v konteksti Yevropeyskoho vyboru Ukrainy [Introduction of interactive forms of education in higher education. Professionalism of a teacher in the context of the European choice of Ukraine]. Yalta, RBB KGU Publ., 2007. part 1, pp. 36–40 [in Ukrainian].
2. Kremen V.H. Entsyklopediia osvity [Encyclopedia of education]. Kyiv, Yurinkom Inter Publ., 2008, 1040 p. [in Ukrainian].
3. Lutsyk I. H. Vykorystannia interaktyvnykh metodiv yak zasib stvorennia intensyvnohoosvitnogo seredovyscha. Novi tekhnolohii navchannia [Using interactive methods as a means of creating an intense learning experience. New learning technologies], 2007, № 46, pp. 59–63 [in Ukrainian].
4. Pometun O.I. Suchasnyy urok. Interaktyvni tekhnolohii navchannia [Modern lesson. Interactive learning technologies]. Kyiv, A.S.K Publ., 2004, 192 p. [in Ukrainian].
5. Simonenko V.D., Fomin N.V. Sovremennyye pedagogicheskie tehnologii [Modern pedagogical technologies]. Bryansk, BGPU Publ., 2001, 395 p. [in Russian].
6. Sysioeva, S.O. Interaktyvni tekhnolohii navchannia doroslykh [Interactive learning technologies for adults] Kyiv, EKMO Publ., 2011, 324 p. [in Ukrainian].